

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького

Кафедра анатомії і фізіології людини та тварин

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри анатомії
і фізіології людини та тварин
завідувач кафедри
проф. Станішевська Т.І.

Протокол № 1 від "01" вересня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Основи соціальної реабілітації

Ступінь вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 091 Біологія

Освітньо-професійна програма Біологія. Фізична реабілітація

Мелітополь, 2021 рік

Розробник: Станішевська Т.І., професор кафедри анатомії і фізіології людини та тварин Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, доктор біологічних наук, професор

ПОГОДЖЕНО:

Гаранти освітніх програм

_____ Йоркіна Н.В.

Найменування показників	Ступінь вищої освіти галузь знань, спеціальність, спеціалізація	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Ступінь вищої освіти: перший (бакалаврський) Спеціальність: <u>091 Біологія</u> Освітня програма Біологія. Фізична реабілітація	<u>Обов'язкова</u>	
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання -		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		3-й	3-й
Тижневих годин - 2		Лекції	
		16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	4 год.
		Лабораторні	
		- год.	год.
		Самостійна робота	
		46 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
	-		
Вид контролю:			
залік	залік		

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Місце дисципліни у освітній програмі: обов'язкова

Соціальна реабілітація — комплекс державних та суспільних заходів, спрямованих на створення і забезпечення умов для соціальної інтеграції людини з інвалідністю в суспільство, відновлення його соціального статусу та здатності до самостійної суспільної і родинно-побутової діяльності шляхом орієнтації у соціальному середовищі, соціально-побутової адаптації, різноманітних видів патронажу і соціального обслуговування.

Метою дисципліни «Основи соціальної реабілітації» є формування у студентів знань про соціальну реабілітацію як основу соціальної інтеграції осіб з обмеженнями життєдіяльності; оволодіння майбутніми професійними теоретичними знаннями і практичними навичками в організації і проведенні соціальної реабілітації інвалідів та інших категорій осіб з обмеженнями життєдіяльності, а також осіб при зміні їх соціального статусу.

Компетентності (ОК 12 Основи соціальної реабілітації):

ПК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі біології при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК 02 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 03 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 04 Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 05 Здатність розробляти та керувати проектами.

ЗК 07 Здатність демонструвати знання та розуміння філософської методології наукового пізнання, психолого-педагогічних аспектів професійно-наукової діяльності, власний науковий світогляд, морально-культурні цінності, діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 08 Здатність спілкуватися державною та іноземною мовою на професійному рівні.

ЗК 09 Здатність розв'язувати задачі та практичні проблеми у сфері цивільного захисту, виробничої та техногенної безпеки під час практичної діяльності або у процесі навчання.

СК 01 Здатність користуватися новітніми досягненнями біології, необхідними для професійної, дослідницької та/або інноваційної діяльності.

СК 03 Здатність користуватися сучасними інформаційними технологіями та аналізувати інформацію в галузі біології і на межі предметних галузей.

СК 04 Здатність аналізувати і узагальнювати результати досліджень різних рівнів організації живого, біологічних явищ і процесів.

СК 05 Здатність планувати і виконувати експериментальні роботи з використанням сучасних методів та обладнання.

СК 06 Здатність прогнозувати напрямки розвитку сучасної біології на основі загального аналізу розвитку науки і технологій.

СК 09 Здатність застосовувати законодавство про авторське право для потреб практичної діяльності.

СК 10 Здатність розуміння необхідності роботи з дотриманням вимог нормативних документів з охорони праці у професійній галузі, діяти в нестандартній ситуації.

СК 14 Здатність виявляти, формулювати та вирішувати етичні проблеми у науково-дослідницькій, природокористувальній, сільськогосподарській та інших формах діяльності, у яких використовуються живі істоти.

СК 18 Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері фізичної реабілітації, спортивної медицини та надавати реабілітаційну допомогу людям з вадами розвитку.

Результати навчання (ОК 12 Основи соціальної реабілітації (програмні результати навчання):

1. ПР 03 Використовувати бібліотеки, інформаційні бази даних, інтернет ресурси для пошуку необхідної інформації.

2. ПР 04 Здійснювати злагоджену роботу на результат у колективі з урахуванням суспільних, державних і виробничих інтересів.

Завдання курсу «основи соціальної реабілітації»:

- ознайомлення студентів з сучасною вітчизняною системою абілітації і реабілітації дітей з порушенням розвитку та її правовою основою;
- отримання базових знань з розроблення абілітаційних та реабілітаційних програм;
- застосування основних методів медико-психологічної діагностики та корекції в межах абілітаційних та реабілітаційних заходів;
- розуміння можливостей та обмежень абілітаційних та реабілітаційних заходів відносно конкретних видів дитячих захворювань;
- формування у студентів професійного розуміння сутності медикопсихологічної, педагогічної і соціальної абілітації і реабілітації; розвиток у них уміння визначати мету і завдання реабілітаційної діяльності в залежності від потреб дитини

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати

- сутність реабілітації як соціально-психологічного, соціально-медичного, соціально-педагогічного явища, сутність адаптації і соціалізації як процесу інтеграції людини в суспільство, специфіку та напрями діяльності соціальних інститутів із надання реабілітаційних послуг; поняття про реабілітацію, основні теоретичні положення реабілітаційного процесу;
- теоретичні основи реабілітації, основні закони самооновлення та самовдосконалення організму, загальні питання організації реабілітаційної служби, типологію реабілітаційних впливів, мету, завдання, сутність, структуру, функції та принципи реабілітації;
- головні моделі порушення життєдіяльності та соціальної недостатності особи, критерії інвалідності, методи оцінки функціонального стану і життєдіяльності осіб, основні положення превентивної роботи, технології реабілітаційних впливів;
- теорію та методику реабілітаційних впливів, особливості організації реабілітації осіб із різними соціально-фізичними, психологічними нозологіями, фактори ризику соціальних, медичних етнологій хвороб;
- роль та стратегії реабілітаційних впливів на відновлювальний процес, методологічні позиції загальної комплексної концепції реабілітації;
- сучасні корекційні, компенсаторні, реабілітаційні програми, специфіку організації та проведення реабілітаційної діяльності у спеціальних центрах та установах;
- основні напрями та технології реабілітаційної роботи.

вміти:

- формулювати завдання, добирати відповідні засоби та методи реабілітації;
- розробляти сучасні реабілітаційні технології з урахуванням запитів та категорій осіб, на яких спрямовано реабілітаційний вплив;
- структурувати зміст та динаміку реабілітаційного процесу, складати та розробляти програму реабілітації із залученням профільних спеціалістів, із урахуванням індивідуальних особливостей, показів і протипоказів учасників реабілітаційного процесу;
- прогнозувати результат реабілітаційного впливу;
- вести спостереження та аналізувати стан соціально-психологічної адаптації осіб у процесі різних видів діяльності;
- оцінювати соціальні та функціональні стани особистості, виділяти основні труднощі реабілітаційної роботи;
- давати рекомендації до розробки змісту різних видів реабілітаційних впливів.

оволодіти компетентностями: 1. інструментальними (когнітивні, методологічні, технологічні та лінгвістичні здатності): здатністю до аналізу і синтезу, здатністю до організації і планування, засвоєння основ базових знань з професії, усне і письмове спілкування рідною мовою, оволодіння елементарними комп'ютерними навичками, навичками управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел), навичками розв'язання проблем, прийняття рішень.

2. Міжособистісними (навички спілкування, соціальна взаємодія та співпраця): здатністю до критики та самокритики, вмінню роботи у команді, позитивне ставлення до один одного, етичні зобов'язання.

3. Системними (поєднання розуміння, сприйнятливості та знань, здатність планування змін для удосконалення систем, розроблення нових систем): здатністю застосовувати знання на практиці, дослідницькі навички і уміння; здатність до навчання, креативності і працювати самостійно.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні технології соціальної роботи Соціальна технологізація як процес оптимізації сучасної соціальної дійсності. Сутність соціальних технологій та технології соціальної роботи. Впровадження соціальних технологій. Багатоманітність та класифікація соціальних технологій, їх функції.

Тема 2. Сутність технології соціальної реабілітації Сутність технології соціальної реабілітації: зміст, види, принципи, рівні, методи. Розробка індивідуальної комплексної програми реабілітації. Соціальна реабілітація вихованців у закладах інтернатного типу. Соціальна реабілітація літніх людей.

Тема 3. Сутність технології соціальної реабілітації дітей з особливими потребами Технологізація процесу соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями. Види технологій, які застосовуються у соціальній реабілітації інвалідів і дітей з обмеженими можливостями. Технологія соціально-медичної реабілітації для клієнтів з проблемами здоров'я.

Тема 4. Поняття реабілітації та адаптації дітей-інвалідів Сутність соціальної адаптації і реабілітації. Соціальна реабілітація дітей-інвалідів та молодих інвалідів. Шляхи та засоби соціальної реабілітації дітей та молоді з обмеженими можливостями.

Тема 5. Програма соціально-педагогічної реабілітації дітей з обмеженими психофізичними можливостями Поняття «соціально - реабілітаційна діяльність»: сутність, зміст, цілі. Методи соціально-психологічної реабілітації дітей з обмеженими психофізичними можливостями. Труднощі соціально-психологічної реабілітації дітей з обмеженими психофізичними можливостями.

Тема 6: Соціально-педагогічний підхід у абілітації та реабілітації людини Абілітація і реабілітація людини, їх сутність і призначення. Соціальнопедагогічна абілітація дитини.

Підвищення ролі батьків в соціально-педагогічній абілітації дитини. Соціокультурне середовище абілітації та реабілітації людини.

Тема 7. Сутність та призначення технології соціальної терапії у соціальній реабілітації різних груп клієнтів Зміст технології соціальної терапії. Рівні реалізації соціальної терапії. Форми роботи у соціальній терапії. Технологія роботи з мережею соціальних контактів. Види соціальної терапії. Функції та методи соціальної терапії. Групова соціальна терапія. Методи поведінкової терапії в групі. Застосування технологій соціальної терапії.

Тема 8. Медико-соціальна реабілітація Установи, що реалізують реабілітаційні програми, їх види, структура, завдання. Хворий як об'єкт медико-соціальної реабілітації: критерії відбору, принципи, періоди реабілітації. Реабілітація інвалідів в Україні, установи, що її реалізують.

Тема 9. Становлення та розвиток ідеї соціальної реабілітації дітей та молоді з обмеженими можливостями в Україні. Законодавче забезпечення соціального захисту дітей з обмеженими психофізичними можливостями в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	л а б.	інд	с.р.	л		п	сем.	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
БЛОК 1. Технології соціальної роботи												
Тема 1. Загальні технології соціальної роботи	13	2	2			9						
Тема 2. Сутність технології соціальної реабілітації	13	2	2			9						
Тема 3. Сутність технології соціальної реабілітації дітей з особливими потребами	13	2	2			9						
Тема 4. Поняття реабілітації та адаптації дітей-інвалідів	14	2	2			10						
Разом за 1 блок	53	8	8			37						
Блок 2 Медико-соціальна реабілітація осіб обмеженими можливостями здоров'я												
Тема 5.	13	2	4			7						

Програма соціально-педагогічної реабілітації дітей з обмеженими психо-фізичними можливостями												
Тема 6. Соціально-педагогічний підхід у абілітації та реабілітації людини	13	2	4			7						
Тема 7. Сутність та призначення технології соціальної терапії у соціальній реабілітації різних груп клієнтів	13	2	4			7						
Тема 8. Медико-соціальна реабілітація осіб обмеженими можливостями здоров'я	14	2	4			8						
Тема 9. Становлення та розвиток ідеї соціальної реабілітації дітей і молоді з обмеженими можливостями в Україні і за рубежом	14		4			10						
Разом за 2 блок	67	8	20			39						
Усього годин	120	16	28			76						

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про абілітацію та реабілітацію, соціальний патронаж.	4
2	Організація медико-психологічного супроводу абілітаційного (реабілітаційного) процесу для осіб з обмеженими можливостями.	4
3	Організація та впровадження системи раннього втручання.	4

4	Основи медико-психологічної абілітації (реабілітації) осіб з обмеженими можливостями.	4
5	Поняття про педагогічну і соціальну абілітацію і реабілітацію осіб з обмеженими можливостями.	4
6	Рання педагогічна і соціальна абілітація /реабілітація дітей з обмеженими можливостями.	4
7	Педагогічна і соціальна абілітація/ реабілітація дітей з обмеженими можливостями.	2
8	Просвітницько-педагогічна робота з членами сімей дітей з обмеженими можливостями.	2
Разом		28

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Закономірності росту та розвитку організму.Профілактика порушень опорно-рухового апарату у дітей та підлітків	4
2	Вікові особливості нервової системи, профілактика її захворювань у дітей та підлітків	4
3	Поняття психічного здоров'я, профілактика неврозів, неврастеній	4
4	Вікові особливості ендокринної системи організму людини	4
5	Вікові особливості сенсорних систем. Профілактика порушень зору та слуху у дітей	4
6	Анатомо-фізіологічні особливості вегетативних систем організму. Профілактика їх захворювань.	4
7	Вікові анатомо-фізіологічні особливості системи травлення, обміну речовин. Гігієнічні вимоги до режиму харчування	4
8	Значення формування здорового способу життя в профілактиці захворювань	5
9	Класифікація ліків, шляхи їх введення	4
10	Невідкладна долікарська допомога у разі порушень дихальної та серцево-судинної систем	5
11	Невідкладна долікарська допомога у разі захворювань органів травної системи та порушень обміну речовин. Отруєння	10
12	Невідкладна долікарська допомога у разі травм	10
Разом		52

7. Методи навчання

Основне в підготовці спеціаліста – формування умінь та навичок наукової, дослідницької, винахідницької діяльності, виховання культури професійного мислення.

Під час організації навчального процесу головне - створити умови, які сприяють успішному оволодінню майбутньою професією.

Методи навчання (за джерелом знань): словесні, наочні, практичні.

Словесні методи навчання: лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж.

Наочні методи навчання: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

Практичні методи навчання: вправи, лабораторні роботи, практичні роботи, графічні роботи, експеримент.

Методи навчання (за ступенем керування навчальною діяльністю): під керівництвом викладача, самостійна робота студентів (з книгою, практична частина семінарського заняття).

Самостійна робота з книгою - самостійне вивчення за підручниками, посібниками та іншими джерелами тем і розділів, визначених викладачем для самостійного опанування. Ця робота вимагає певних записів:

- складання плану;
- запис у стислій формі основних положень матеріалу, що вивчається;
- конспектування — стислий виклад суті прочитаного;
- реферування — виклад якогось питання згідно з одним або кількома джерелами з обґрунтуванням власних міркувань;
- складання анотації прочитаного — подання стислої характеристики змісту книги, статті тощо;
- рецензування — складання критичного відгуку про матеріал, що самостійно вивчався.

Самостійна дослідна діяльність, коли студенти самостійно формулюють проблему та розв'язують її (виконуючи індивідуальне навчально-дослідне завдання) з подальшим контролем викладача.

8. Методи контролю

Навчальний контроль (за часом): попередній (вихідний), поточний, поетапний (тематичний), періодичний та підсумковий.

Поточний контроль здійснюється в ході занять для визначення ступеню розуміння навчального матеріалу, його засвоєння, уміння студентів застосовувати знання на практиці. Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, колоквиуми. Методи самоконтролю: самостійний пошук помилок, уміння самостійно оцінювати свої знання, визначати пріоритетні напрями власного навчального процесу, самоаналіз і т. ін.

Підсумковий контроль здійснюється з метою оцінки результатів в навчання на окремих завершених етапах. Методи письмового контролю: контрольні письмові роботи, які включають теоретичні питання та тестові завдання.

Семестровий контроль проводиться у формі семестрового іспиту (письмові тестові завдання), спрямованого на перевірку засвоєння теоретичного та практичного матеріалу.

Дисципліна має чотири змістовних модулі, які охоплюють матеріал усіх тем. Рівень знань студентів оцінюють за 100-бальною системою, контролюючи якість виконання:

- поточного контролю знань та умінь, який охоплює теоретичний лекційний та практичний матеріал семінарських занять, самостійну роботу студентів за зазначеними темами. Поточний контроль за один модуль оцінюється у двадцять балів. На заняттях діяльність студентів оцінюється за п'ятибальною шкалою. Перерахування балів поточного контролю на двадцятибальну систему: сума отриманих балів за чотири практичних заняття (коефіцієнт відповідно 16 годинам занять), максимальна сума – 20 балів;
- контрольного письмового опитування (теоретичне питання – 5 балів, тестові завдання – 5 балів), сума – 10 балів;
- Підсумковий контроль – екзамен (письмовий підсумковий тест), який оцінюється у 100балів.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2					100	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11		
30 (ПК 20 + ПМК 10)						30 (ПК 20 + ПМК 10)						

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни охоплює підручники та посібники, зазначені у списку літератури; ілюстративний наочний матеріал, муляжі, таблиці; експериментальне обладнання та роздатковий матеріал (зазначений у практикумі та зошиті для практичних робіт) для виконання практичної частини семінарського заняття; наочні відеодемонстрації, відеопризентації, інтернет-ресурси.

11. Рекомендована література

Базова

1. Акмалова Л.А., Капицын В.М. Социальная работа с мигрантами и беженцами: Учебное пособие. – М.: Инфра-М, 2012. – 220 с.
2. Дементьева Н.Ф., Старовойтова Л.И. Социальная работа в учреждениях социально-реабилитационного профиля и медико-социальной экспертизы: Учебное пособие. – М.: Академия-центр, 2010. – 272 с.
3. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. - № 2-3. – С. 36.
4. Закон України —Про соціальну роботу з дітьми та молоддю від 21.06.2001р. №2558-III // Відомості Верховної Ради, 2001. - № 42. – С. 213.
5. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /Упорядники: С.Я. Харченко, М.С. Кратінов, Л.Ц.

Ваховський, О.П. Песоцька, В.О. Кратінова, О.Л. Караман. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 408 с.

6. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. Комплекс / Автор.-упоряд.: О.В. Безпалько, І.Д. Зверєва, З.П. Кияниця, В.О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І.Д. Зверєвої, Ж.В. Петрочко – К.: Фенікс, 2007. – 528 с.

7. Комплексна реабілітація інвалідів: Навчальний посібник для студ. Вищ. Учеб. Закладів / Т.В. Зозуля, Є.Г. Свистунова, В.В. Чешехіна; під ред. Т.В. Зозулі. - М.: "Академія", 2005. - 304 с.

8. Нестерова Г.Ф. Социальная работа с пожилыми и инвалидами: учебник для студ. сред. проф. образования / Г.Ф. Нестерова, С.С. Лебедева, С.В.Васильев. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 288 с.

9. Лікувальна фізкультура та спортивна медицина/ За ред. В.В. Клапчука та Г.В.Дзяка. – К.: Здоров'я, - 2005.- 297 с.

10. Медична та соціальна реабілітація: Навчальний посібник / За заг. ред. І.Р.Мисули, Л.О.Вакуленко. – Тернопіль: ТДМУ, 2005.- 402 с. 174

11. Романовська Л. І. Теорія та практика реабілітаційної роботи : навч. посібник / Л. І. Романовська, Л. М. Джигун, Н. В. Синюк. – Хмельницький : ХНУ, 2009. – 222 с.

12. Сергієні О.В. Організація та управління системою медичної реабілітації інвалідів: Методичні рекомендації. - Дніпропетровськ, 2007. - 23 с.

13. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І.Д. Зверєва, О.В. Безпалько, С.Я. Харченко та ін.; За заг. ред. І.Д. Зверєвої, Г.М. Лактіонової. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 256 с.

14. Соціально-психологічна робота з дітьми та молоддю з обмеженими можливостями. – К.: Держсоцслужба, 2005. – 108 с.

15. Технології роботи з різними категоріями клієнтів центрів соціальних служб для молоді: Методичний посібник / С.В. Толстоухова, О.О. Яременко, О.В. Вакуленко та ін. – К.: ДЦССМ, Державний ін-т проблеми сім'ї та молоді, 2003. – 88 с.

16. Холостова Е.И. Социальная работа с инвалидами: Учебное пособие – 3-е изд. перераб. и доп. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2009. – 240 с.

17. Шевцов А.Г. Методологічні принципи соціальної реабілітації осіб з обмеженими функціями здоров'я : Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського державного університету. Серія соціально-педагогічна, Вип. VI. – Кам'янець-Подільський, 2006. – С. 337- 342.

Допоміжні джерела

1. Пономаренко В.І. Реабілітація — складова здоров'я нації // Сучасні медичні технології. — 2015. — № 2/3. — С. 136-138.

2. Реабілітація осіб з інвалідністю: українські перспективи. — К., 2010. — 40 с. — (Національна платформа з питань реабілітації осіб з інвалідністю).

3. Слабкий Г.О. Інвалідність як проблема громадського здоров'я: профілактика та забезпечення ефективної реабілітації // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2016. — N 3. — С. 4-9.

4. Соціальна геронтологія у схемах, таблицях і опорних конспектах: Навчальний посібник / сост. Т.П. Ларіонова, Н.М. Максимова, Т.В. Нікітіна. - М.: "Дашков і К", 2009. - 80 с.

5. Усманов Б. Ф. Социальная инноватика : учебное пособие. Изд.3-е, перераб. и дополн. / Б. Ф. Усманов – М. : Социум, 2009

6. Хаустова О.О. Психосоціальна реабілітація: проблеми і шляхи вирішення // НейроNEWS. — 2016. — № 2. — С. 25-29.

7. Чорна Н.О. Мистецтво догляду [реабілітація інвалідів] // Міжнародний журнал Реабілітація та паліативна медицина. — 2015. — N 2. — С. 137-138.

Інтернет-ресурси:

1. Данилова Т.В. Організація і проведення соціально-психологічної реабілітації та професійного навчання дітей-інвалідів [Електронне джерело]. – Режим доступу:

- scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/10_2009/8.pdf.pdf 2. Досвід США у процедурі встановлення інвалідності, розроблення програми реабілітації, та існування подібних комісій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pilga.in.ua/node/6213>.
3. Закон «Про реабілітацію осіб з інвалідністю» [Електронне джерело]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>
4. Інноваційні соціальні технології [Електронне джерело]. – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_16183_Innovatsiyini-sotsialni-tehnologii.html
5. Інновації в соціальній сфері організації: сутність, види, відмінні характеристики [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3312>
6. Капанадзе Б. П. Актуальні проблеми соціального захисту інвалідів [Електронний ресурс] / Б. П. Капанадзе. – Режим доступу : http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/4_2015/21.pdf.
7. Корнюшина Р. В. Зарубежный опыт социальной работы / Р. В. Корнюшина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://window.edu.ru/resource/960/40960/files/dvgu081.pdf>. 176
8. Кравченко М. В. Актуальні проблеми соціального захисту інвалідів / М. В. Кравченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/pdf>.
9. Медико-соціальна реабілітація інвалідів [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://ronmb.org.ua/articles/mediko-sotsialna-reabilitatsiya-invalidiv.html>
10. Овод Ю. Інноваційні технології у соціальній роботі / Ю. Овод [Електронне джерело]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/search?hl=ru&source=hp&ei=MNGjW7mmD4W8swGTr>
11. Про становище осіб з інвалідністю в Україні [Електронний ресурс] : національна доповідь. – Режим доступу: <mlsp.kmu.gov.ua/document/174635/1.doc>.
12. Типи інновацій в соціальній роботі [Електронне джерело]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/73040/sotsiologiya/tipi_innovatsiy_sotsialniy_roboti
13. Соціальна адаптація і реабілітація [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-12109.html>
14. Типове положення про центр соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
15. Соціальна робота: Теорія і практика [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-12103.html>

Електронні ресурси:

<mailto:http://hb.mdpu.org.ua/kafedra-anatomiya-i-fiziologiyi-lyudyny-i-tvaryn/sklad-kafedry-anatomiya-i-fiziologiyi-lyudyny-ta-tvaryn/stanishevskatetyana-ivanivna/>
https://studopedia.com.ua/1_57992_galvanizatsiya-elektroforez.html